

Sunuş

H. Seçkin ÇELİK

Hacettepe Üniversitesi

Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi'nin bu sayısında biri kitap eleştirisi mahiyetinde olan on makaleyi bilim dünyasının ve okuyucularımızın ilgisine sunuyoruz. Bu sayının ilk defa kitap eleştirisi yer almasının dışında bir başka özelliği daha var. Bilindiği üzere 2017 senesi Bolşevik İhtilali'nin 100. Yıldönümü olduğu için bu hususta temelde tarih ve siyaset bilimi ekseninde, söz konusu olayı yeniden ele alan kongreler düzenlendi. Bu kongrelerden biri de üniversitemizde gerçekleştirildi. Bu sebeple, biz de bu sayımızda Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında bağlantı kuran üç makaleye yer vermek istedik. Bunun dışında, yine modern Türkiye tarihi alanında nitelikli makaleler bu sayımızda yer almakta.

Yalçın MURGUL, oldukça özgün bir mahiyete sahip olup zengin arşiv malzemesiyle desteklenen “Osmanlı Devleti İçin Bolşevik İhtilali Neyi İfade Ediyordu?” başlıklı makalesinde Osmanlı devlet adamlarının Bolşevik İhtilali'ni nasıl gördüklerini analiz ediyor. İhtilale dair çoğunlukla yüzeysel görüşlere sahip olunduğunu öğrendiğimiz bu makalede, Enver Paşa'nın Kafkasya siyasetiyle ilgili önemli bilgilere de konuyla bağlantısı ölçüsünde yer verilmekte.

Nigar MAHARRAMOVA CENGİZ ve Ahmet ŞİMŞEK'in birlikte kaleme aldıkları “Sovyetler Birliği Döneminde Rusya'da Okutulan Tarih Ders Kitaplarında Türk İmajı” başlıklı makalede, Sovyetler Birliği zamanında okutulan tarih ders kitaplarında, bu devlet bir ulus devlet olmamasına karşın, Türklere ilişkin anlatının milliyetçi bir karakter taşıdığı ve Türklerin öteki olarak görüldüğü ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Söz konusu tarih ders kitaplarından yapılan bazı alıntılar görünce, okuyucunun Panislavist Danilevsky'i okuduğu intibasına kapılmaması gerçekten de zor.

Sadık ERDAŞ, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve ATASE Arşivi'ne dayalı olarak yürüttüğü ve “Türk Sovyet İlişkilerinin İlk Yılı ve İki Kararname” başlıklı araştırmasında Sovyetler Birliği'nin Ankara Hükümeti ile anlaşmak için Van ve Bitlis vilayetlerinden bazı yerlerin Ermenilere bırakılmasını öne sürmesi karşısında Ankara'nın iki kararname ile tavrını ortaya koymasına odaklanıyor. Makaleden öğrendiğimize göre, Sovyetler Birliği'nin bu tutumunun Rus Çarlığı

gibi emperyalist bir politika takip etme amacına yönelik olduğu ve Türkiye’yi zayıf düşürmek için Kafkas Türklüğü ile bağlantısını kesme düşüncesinin bu tutumda etkili olduğu ileri sürülmüştü. Bu bakımdan ERDAŞ’ın çalışması Türk-Sovyet ilişkilerinin Moskova Antlaşması’na kadar belli gerilimler taşıyan bir dönemine katkı sağlaması bakımından okuyucularımızın ilgisini çekecek mahiyettedir.

Onur ÇELEBİ, “Gazeteciliğe Adanmış Bir Ömür: Metin Toker” başlıklı makalesinde Türk gazeteciliğinde önemli bir yeri olan Metin Toker’i ele alıyor. ÇELEBİ, Özden Toker’le yapılan bir röportajla desteklediği araştırmasında Metin Toker’in yazıları ve ikincil kaynakları temel alarak Toker’in bir gazeteci olarak nasıl bir yol izlediği, hangi fikirleri savunduğu konusunda mevcut bilgilerimize katkıda bulunuyor.

Süleyman TEKİR ve Selçuk URAL, Milli Mücadele tarihimize ilgili önemli bir noktayı, savaşın insani maliyetini gösteren “Batı Anadolu’da Yunan İşgali ve Aydın Muhacirleri (1919-1920)” başlıklı makaleleriyle bu sayımıza katkıda bulunuyorlar. Bu çalışmada yaklaşık 140,000 kişinin bulunduğu yerden göç etmek durumunda kaldığı öne sürülmektedir ki o dönemde bölgenin nüfusu düşünöldüğünde bu muazzam bir rakamdır. Burada Wilson prensiplerinin uygulamadaki sonuçlarını hemen hatırlamak gerekiyor; belli bir bölgede nüfus çoğunluğuna sahip olmak için o bölgenin nüfusu üzerinde oynamak, bu konuda gerekli göröldüğü ölçüde şiddete başvurmak... TEKİR ve URAL’ın makalesinde, Yunanların Türk nüfusu nasıl kaçırmaya uğraştıkları ve göç eden insanların sıkıntılarının giderilmesi için gösterilen çabalar, ayrıntılı biçimde ele alınıyor. Kanaatimizce Milli Mücadele’nin bu yönüne odaklanan çalışmaların artması büyük önem taşımaktadır.

Seval YİNİLMEZ AKAGÜNDÜZ, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarından Günümüze Türkiye’de Ahlak Eğitimi” başlıklı makalesinde yurttaşlık bilgisi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitapları temelinde Türkiye’de verilen ahlak eğitimini mercek altına alıyor. AKAGÜNDÜZ, sosyal, siyasal, ekonomik faktörlerin tesiri altında ahlak eğitiminin Cumhuriyet dönemindeki evrimini geniş bir literatüre dayalı olarak analiz etmektedir.

Evren DAYAR, “Antalya’da Lisan-ı Millet”in İlk Temsilcilerinden Akdeniz Gazetesi (1925-1926)” başlıklı makalesinde Antalya’da basın hayatının ortaya çıkış dönemini ve bu dönemin ilk temsilcilerinden Akdeniz gazetesini ele almaktadır. Siyasal çekişmeler sebebiyle varlığını uzun süre devam ettiremeye de Antalya’da basın faaliyetlerinin hareketlenmesinde yeri olan Akdeniz gazetesi, kurucusu Ferruh Niyazi Ayoğlu hakkında verilen bilgilerle desteklenerek ele alınmaktadır.

Önder DUMAN, tek parti döneminde yönetimi “murakabe” amacıyla yapılan girişimlerden biri olan ve 1939 Seçimleri’nde uygulanan “ikinci

seçmenlerle istişare” uygulamasını ele almaktadır. “Tek Parti Döneminde CHP’de Bir Parti İçi Demokrasi ‘Denemesi’: İkinci Seçmenlerle İstişare” başlığını taşıyan araştırma, konuya ilişkin kapsamlı bir incelemeye dayanmakta.

Gülser OĞUZ, “Osmanlı Gazetesine Gönderilen Mektuplar ve İçerikleri” başlıklı makalesinde İttihat ve Terakki mensuplarınca 1897-1904 yılları arasında çıkarılan Osmanlı gazetesine gönderilen mektupları analiz etmekte. OĞUZ, bu mektupların çok farklı coğrafyalardan geldikleri hususuna dikkat çekmekte ve içerik itibarıyla gazetenin çizgisiyle uyum gösterdiklerini vurgulamaktadır. Mektuplarda bilhassa Abdülhamid idaresinin olumsuzluklarından, Girit ve Balkanlardaki ayrılıkçı hareketlerin yarattığı sorunlardan, ekonomik sıkıntılardan söz edildiği görülmektedir.

Kitap Değerlendirmesi kısmında Seçkin ÇELİK, Stefan Ihrig’in “Atatürk in the Nazi Imagination” kitabını eleştirel biçimde incelemektedir. ÇELİK, Ihrig’in çalışmasının yazarın Türkiye ve Atatürk dönemiyle ilgili sınırlı bilgisi, çalışmanın taşıdığı metodolojik sorunlar ve yazarın bunlardan kaynaklı yorum hataları nedeniyle ciddi sorunlar taşıdığını öne sürmektedir.

Yukarıda kısaca tanıttığım makalelerin, daha önceki sayılarımızda yer alan makaleler gibi, özellikle bilim dünyasına ve araştırmacılara katkıda bulunacağı inancını taşıyor, bu inançla 26. sayımızı ilgililerinize sunuyoruz.

Aralık 2017, Beytepe/Ankara